

Ellentétek Orbán Ottó: *Szín pompás ostrom*, Magvető Kiadó, Budapest, Tények és tanúk, 2016.

Orbán Ottó és Kabdebó Lóránt beszélgetéskötete, a *Szín pompás ostrom*, amely az újjáélesztett *Tények és tanúk* sorozatban jelent meg a közelmúltban, ismét bizonyosságot tesz Kabdebó remek kérdező, dialógusteremtő képességéről. Ennek tanújelét megfigyelhetjük már Nemes Nagy Ágnessel készített nagyinterjújában is (*Látkép gesztenyefával*).

Orbán Ottó a kötetben – amely javarészt 1987-es és 1988-as beszélgetéseket tartalmaz – hangsúlyozza, hogy élete legtöbb eseménye az *ellentét* kulcsfogalma alapján értelmezhető. A szülei eltérő társadalmi helyzete („Rangon aluli házasságnak számított. A könyvelő úr, aki nagy karrier előtt állt, mert főkönyvelő is lehetett volna belőle – egy proliányt hozott a családba. Ráadásul a vallási fenntartások is élénkek voltak. Merthogy anyám keresztény volt, noha apám is kikeresztelkedett, már római katolikusként nősült.”) adhatta az ellentét alapját. Ugyanakkor a nőkhöz való vonzódásaiban – legyen szó József Attila unokahúgáról, a fiatal orvosnőről vagy későbbi feleségéről, Kadosa Pál zeneszerző nevelt lányáról – szintén jelen voltak a *különbség* társadalmi jegyei.

A Sztrehlo Gábor evangélikus lelkész nevéhez fűződő gyermekvárosban, Gaudiopolisban töltött évei kettősségekben gazdag periódust jelentettek a költő számára. Későbbi munkatársával való kapcsolataiban ugyancsak érzékelhető ez az aspektus. Meglepő az, ahogyan András Lászlóról nyilatkozik, hiszen bizonygatja, milyen értékes volt számára a vele való együttműködés, ugyanakkor rávilágít az író–műfordító szakmai hiányosságaira is: „ő nem volt valami kiemelkedő fordító, hogy finoman fogalmazzak. [...] Mégis azt kell mondanom, hogy az, amit én a költészetéről tudok, és ahogyan tudom, annak hihetetlenül nagy része az ő hatása és a vele folytatott beszélgetések, meg a közös munkánk eredménye.” A „mester” szerep azonban Nemes Nagy Ágnesre vonatkozik leginkább, akivel szemben azonban tapintatlanul viselkedett, és ezt utólag maga is érezte. Viszonyuknak tehát fontos mozzanata volt az ellentétesség is. Orbán Ottó „tanítvány”-ként definiálta magát. Ezt a meghatározást Lengyel Balázs is megfelelőnek találta, és emlékeztette is rá Orbán Ottót a Nemes Nagy Ágnes-paródia, majd a róla készült portré botránya

után. A kellemetlen érzések többszöri feltolulása egy megmosolyogtató eseménnyel végződött: „És mikor legközelebb találkoztunk [Nemes Nagy Ágnes és Orbán Ottó – K. F.], azt hiszem, a PEN Clubban, valami amerikai költő fordított az új verseimből meg a Tandori verseiből [...], akkor egy zord Erünnisz [sic!], egymás mellett ültünk, és elég szigorúan lehordott, hogy nem elég, hogy én ezt a tanulmányt megírtam, de még újra közöltem a könyvben is. [...] – Mit akar maga? – kérdezte tőlem Ágnes. [...] És akkor, magam számára is váratlanul azt mondtam neki, hogy én nem tudom, hogy meghallja-e, amit mondok most magának, de én nagyon szeretem magát. Mire Ágnes, kiesve a drámai szerepkörből, amint éppen a szövegét fogalmazza, rám néz, és azt mondja: Hát azt én el is várom magától.” Gergely Ágnes szintén erre a konfliktusoktól sem mentes tanítványi kapcsolatra utal Orbán Ottó esetében az utóbbi savaival: „»a maga renitens módján« Orbán Ottó...” (*Oklahoma ezüstje*).

Ezek az ellentétekben bővelkedő kötelékek még a tudásszerzés terén is jelen voltak. A József Attila unokahúgával és családjával való közeli ismeretsége ráébresztette arra, hogy mennyi hasonlóság van e közösség és önnön létmódja között. A tanítványi lét ehhez képest a tudásszerzést közvetlenebbül mutatta fel. Az Újhold folyóirat köre az említett vitákkal összefüggésben az irodalmi élet működését is feltárta a költő előtt.

A tudás elsajátításának problémájához kapcsolódhatnak a szerző utazásai, amelyek során megtapasztalhatta más csoportok szokásait, viselkedését. Orbán Ottó amerikai útján szembesült azzal, hogy – a másik földrészről nézve – milyen homogénnek látszik Európa („belső”, országok közötti konfliktusaival együtt is). Külföldön szerzett tapasztalatai nem egyszer kifejezetten keserűek voltak – a régió iránti érdeklődés hiányát vehette észre még Európa gazdagabb területeiben is. A helyváltoztatások emellett az itthoni, vitázó közeggel való együvé tartozására hívták fel a figyelmét.

Az utolsó, Várad Júlia által készített interjú már igen komor hangvételű, jóllehet e beszélgetés időszakában éppen egy sikeres műtéten volt túl a költő. Talán ez is az ellentétekben való gazdagság bizonyítéka.

Kovács Flóra

